บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการสร้างพลังแกนนำครอบครัวโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกและค่าดัชนีความชุกของลูกน้ำยุงลายก่อนและหลังทดลอง และเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการสร้างพลังโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และกลุ่มที่ไม่ได้รับโปรแกรมการสร้างพลัง

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ที่มีการวัดผลก่อนและหลังทดลอง (The Pretest-Posttest Control Groups Design) แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มทดลองจำนวน 60 คน เป็นกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการสร้างพลังโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และกลุ่มควบคุมจำนวน 60 คน เป็นกลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมการสร้างพลัง ใช้ระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 8 สัปดาห์ ซึ่งมีแผนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

สัปดาห์ที่	1	2	3	4	5	6	7	8
กลุ่มทดลอง	O_1C_1	.....T.....	$F_1V_1P_1$	.....	F_2V_2	.....	F_3V_3...	$F_4V_4P_2$... $F_5V_5C_2$.....O_2
กลุ่มควบคุม	O_3	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....O_4

ภาพที่ 6 แผนการดำเนินการวิจัย

O_1 หมายถึง การเก็บข้อมูลก่อนการทดลองในกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แกนนำครอบครัวเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และสำรวจลูกน้ำยุงลายโดยใช้แบบสำรวจลูกน้ำยุงลาย

O_3 หมายถึง การเก็บข้อมูลก่อนการทดลองในกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แกนนำครอบครัวเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และสำรวจลูกน้ำยุงลายโดยใช้แบบสำรวจลูกน้ำยุงลาย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

O_2 หมายถึง การเก็บข้อมูลหลังการทดลองในกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แกนนำครอบครัวเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และสำรวจลูกน้ำยุงลายโดยใช้แบบสำรวจลูกน้ำยุงลาย

O_4 หมายถึง การเก็บข้อมูลหลังการทดลองในกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบสัมภาษณ์แกนนำครอบครัวเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และสำรวจลูกน้ำยุงลายโดยใช้แบบสำรวจลูกน้ำยุงลาย

T หมายถึง การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการของแกนนำครอบครัวเรื่องโรคไข้เลือดออก และการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยใช้แนวคิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังของไบชอป และกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (กรมสุขภาพจิต, 2544) ซึ่งกิจกรรมอบรมประกอบด้วยการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม และการฝึกปฏิบัติการสำรวจลูกน้ำยุงลาย การทำลายลูกน้ำยุงลาย และการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย ใช้เวลาการอบรม 2 วัน

F_1 หมายถึง แกนนำครอบครัวปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านของตนเอง สัปดาห์ที่ 1

F_2 หมายถึง แกนนำครอบครัวปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านของตนเอง สัปดาห์ที่ 2

F_3 หมายถึง แกนนำครอบครัวปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านของตนเอง สัปดาห์ที่ 3

F_4 หมายถึง แกนนำครอบครัวปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านของตนเอง สัปดาห์ที่ 4

F_5 หมายถึง แกนนำครอบครัวปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านของตนเอง สัปดาห์ที่ 5

V_1 หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ติดตามดูแลการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวในละแวกบ้านที่ตนเองรับผิดชอบ ครั้งที่ 1 เพื่อสังเกตการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับผู้วิจัยในการแก้ไขปัญหา

V_2 หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ติดตามดูแลการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวในละแวกบ้านที่ตนเองรับผิดชอบ ครั้งที่ 2 เพื่อสังเกตการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ ให้คำแนะนำ และประสานงานกับผู้วิจัยในการแก้ไข

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

V_3 หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ติดตามดูแลการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวในละแวกบ้านที่ตนเองรับผิดชอบ ครั้งที่ 3 เพื่อสังเกตการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ ให้คำแนะนำ ประสานงานกับผู้วิจัยในการแก้ไข

V_4 หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ติดตามดูแลการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวในละแวกบ้านที่ตนเองรับผิดชอบ ครั้งที่ 4 เพื่อสังเกตการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ ให้คำแนะนำ ประสานงานกับผู้วิจัยในการแก้ไขปัญหา

V_5 หมายถึง อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ติดตามดูแลการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวในละแวกบ้านที่ตนเองรับผิดชอบ ครั้งที่ 5 เพื่อสังเกตการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก รับทราบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ ให้คำแนะนำ ประสานงานกับผู้วิจัยในการแก้ไขปัญหา

P_1 หมายถึง ผู้วิจัยนิเทศติดตามการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกครั้งที่ 1 โดยการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับแกนนำครอบครัว และ อสม. แบ่งกลุ่มตามละแวกบ้านที่ อสม. รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการกลุ่ม ร่วมรับฟังการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวและ อสม. การสรุปปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา

P_2 หมายถึง ผู้วิจัยนิเทศติดตามการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกครั้งที่ 2 โดยการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับแกนนำครอบครัว และ อสม. แบ่งกลุ่มตามละแวกบ้านที่ อสม. รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการกลุ่ม ร่วมรับฟังการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวและ อสม. การสรุปปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหา

C_1 หมายถึง การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านก่อนทดลอง โดยเปิดโอกาสให้แกนนำชุมชนและประชาชนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน

C_2 หมายถึง การจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านหลังทดลอง โดยเปิดโอกาสให้แกนนำชุมชนและประชาชนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร เป็นแกนนำครอบครัวที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอพนัสนิคม

กลุ่มตัวอย่าง เป็นแกนนำครอบครัวทั้งในครอบครัวที่เคยมีสมาชิกป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกและที่ไม่เคยมีสมาชิกป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกที่อาศัยอยู่ในเขต หมู่ 5 ตำบลบ้านเซิด และหมู่ 3 ตำบลวัดหลวง อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี โดยมีคุณสมบัติที่ผู้วิจัยกำหนดดังนี้

1. อายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์
2. ยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของการวิจัยครั้งนี้
3. อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่ทำการวิจัยไม่น้อยกว่า 1 ปี
4. มีความเข้าใจและสื่อสารภาษาไทยได้ดี

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดโดยการคำนวณหาค่าอำนาจในการทดสอบ (Power Analysis) ของโคเฮน (Cohen, 1987 cited in Munro, 2000, p. 127) เพื่อควบคุม Type II Error ได้กำหนดค่า Effect Size เพื่อใช้ใน Power Analysis ที่ใช้กับสถิติการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่ม ได้กำหนดไว้ 3 ขนาด ดังนี้ ขนาดเล็ก $\gamma = .20$ ขนาดกลาง $\gamma = .50$ ขนาดใหญ่ $\gamma = .80$ และเพื่อให้งานวิจัยมีความน่าเชื่อถือ สามารถควบคุมให้เกิดความคลาดเคลื่อนน้อยในระดับที่ยอมรับได้ ผู้วิจัยจึงใช้ค่า $\gamma = .50$ และกำหนด $\alpha = .05$ และคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตาราง Table 5-2 n to Detect d by t-Test of $\alpha = .05$ and Power Analysis = .80 (Munro, 2000, p. 128) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 50 คน

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 60 คน จำนวน 2 กลุ่ม รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 120 คน เหตุผลเพราะผู้วิจัยไม่อาจคาดเดาได้ว่าตลอดระยะเวลาทำการวิจัยกลุ่มตัวอย่างจะสามารถเข้าร่วมได้จนถึงการเก็บข้อมูลครั้งสุดท้าย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างทำโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 คัดเลือกตำบลที่จะดำเนินการวิจัย จากอำเภอพนัสนิคมมีทั้งหมด 19 ตำบล ซึ่งแต่ละตำบลมีความคล้ายคลึงกันในด้านลักษณะภูมิประเทศ คือเป็นที่ราบลุ่ม สภาพภูมิอากาศมี 3 ฤดู การคมนาคมสะดวก และลักษณะชุมชนเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ตำบลบ้านเซิด และตำบลวัดหลวง

ขั้นตอนที่ 2 คัดเลือกหมู่บ้านจากตำบลบ้านเซิดที่มีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน และจากตำบลวัดหลวงซึ่งมีทั้งหมด 7 หมู่บ้าน โดยวิธีการจับฉลากแบบไม่แทนที่ (Sampling without Replacement) เลือกมาได้ 2 หมู่บ้าน ได้หมู่ 5 ตำบลบ้านเซิด และหมู่ 3 ตำบลวัดหลวง จับฉลากเลือกกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ได้หมู่ 5 ตำบลบ้านเซิดเป็นกลุ่มทดลอง และหมู่ 3 ตำบลวัดหลวงเป็นกลุ่มควบคุม

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ขั้นตอนที่ 3 เลือกแกนนำครอบครัวจากแต่ละหมู่บ้านโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากแบบไม่แทนที่ ได้แกนนำครอบครัวหมู่ 5 ตำบลบ้านเซิด จำนวน 60 คน และแกนนำครอบครัวหมู่ 3 ตำบลวัดหลวง จำนวน 60 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. คู่มือกิจกรรมโปรแกรมการสร้างพลังแกนนำครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยใช้กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังทั้ง 5 ขั้นตอนของไบซอป คือ 1) การผ่านประสบการณ์ 2) การระบุประสบการณ์ 3) การวิเคราะห์ 4) การวางแผน และ 5) การปฏิบัติ ร่วมกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2 ประการ คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และกระบวนการกลุ่ม โดยครอบคลุม 4 องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ คือ 1) ประสบการณ์ 2) การสะท้อนและอภิปราย 3) ความคิดรวบยอด และ 4) การทดลอง/ การประยุกต์แนวคิด ประกอบด้วยกิจกรรมการบรรยาย การอภิปรายกลุ่ม และการฝึกปฏิบัติ โดยแบ่งการจัดโปรแกรมเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในแกนนำครอบครัวโดยใช้ระยะเวลา 2 วัน ติดต่อกัน โดยให้อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ที่ผ่านการอบรมเป็นผู้ช่วยผู้วิจัยแล้ว เป็นผู้ช่วยวิทยากรในการดำเนินกิจกรรมการอบรม

ขั้นตอนที่ 2 แกนนำครอบครัวปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านของตนเอง แล้วบันทึกผลการปฏิบัติลงในแบบบันทึกพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกสำหรับแกนนำครอบครัว และให้ อสม. นิเทศติดตามการปฏิบัติการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของ แกนนำครอบครัวในละแวกบ้านที่ตนเองรับผิดชอบ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ติดต่อกัน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยนิเทศติดตามการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว และการปฏิบัติงานนิเทศติดตามของ อสม. จำนวน 2 ครั้ง คือในสัปดาห์ที่ 3 และ 6 ของการทดลอง ด้วยวิธีการจัดประชุมกลุ่มย่อยร่วมกันระหว่างแกนนำครอบครัว อสม. และผู้วิจัย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย

2. คู่มือการเตรียมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นผู้ช่วยวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วยกิจกรรมการบรรยายให้ความรู้ และการปฏิบัติเป็นผู้ช่วยผู้วิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ขั้นตอนที่ 1 จัดอบรม อสม. เพื่อเตรียมเป็นผู้ช่วยวิจัย โดยใช้ระยะเวลา 1 วัน โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องโรคไข้เลือดออก การควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก การสร้างพลังกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และบทบาทวิทยากรกระบวนการ

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติการเป็นผู้ช่วยวิทยากรในการอบรมแกนนำครอบครัว โดยใช้ระยะเวลา 2 วัน โดยให้ อสม. เป็นผู้ช่วยวิทยากรในการจัดกิจกรรมการอบรมแกนนำครอบครัว

ขั้นตอนที่ 3 อสม. นิเทศติดตามการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวสัปดาห์ละ 1 ครั้งเป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ แล้วบันทึกลงในแบบนิเทศติดตามพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว สำหรับอสม. โดยใช้เวลาในการติดตาม 5 สัปดาห์ และประชุมกลุ่มย่อยร่วมกันระหว่างแกนนำครอบครัว อสม. และผู้วิจัย โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 2 ครั้ง

3. คู่มือแกนนำครอบครัวในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของแกนนำครอบครัวในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกประกอบด้วย ความหมายของโรคไข้เลือดออก สาเหตุ อาการแสดง แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และคำแนะนำในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยการสำรวจลูกน้ำยุงลาย การทำลายลูกน้ำยุงลาย การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และการป้องกันไม่ให้ยุงกัด

4. คู่มืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของอาสาสมัครสาธารณสุขในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออกประกอบด้วย ความหมายของโรคไข้เลือดออก สาเหตุ อาการแสดง แหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และคำแนะนำในการควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกโดยการสำรวจลูกน้ำยุงลาย การทำลายลูกน้ำยุงลาย การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และการป้องกันไม่ให้ยุงกัด

5. แบบบันทึกพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกสำหรับแกนนำครอบครัว โดยให้แกนนำครอบครัวบันทึกผลการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของตนเองลงในแบบบันทึกพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกสำหรับแกนนำครอบครัว ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาตำรา เอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบบันทึกการผลปฏิบัติ การสำรวจลูกน้ำยุงลาย การทำลายลูกน้ำยุงลาย การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การป้องกันไม่ให้ยุงกัด และการมีส่วนในกิจกรรมการรณรงค์เพื่อควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

6. แบบนิเทศติดตามพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว สำหรับ อสม. โดยให้ อสม. นิเทศติดตามการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวสัปดาห์ละ 1 ครั้งแล้วบันทึกผลลงในแบบนิเทศติดตามพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกน ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการศึกษาตำราเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบบันทึกการผลปฏิบัติ การสำรวจลูกน้ำยุงลาย การทำลายลูกน้ำยุงลาย การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย การป้องกันไม่ให้ยุงกัด และการมีส่วนในกิจกรรมการรณรงค์เพื่อควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ มีลักษณะเป็นการเติมข้อความลงในช่องว่างและเป็นข้อให้เลือกตอบตามความจริง

2. แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก ลักษณะคำถามเป็นการประเมินกิจกรรมที่แกนนำครอบครัวปฏิบัติเพื่อควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในด้านการสำรวจลูกน้ำยุงลาย การทำลายลูกน้ำยุงลาย การทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลาย และการป้องกันไม่ให้ยุงกัด ข้อคำถามมีทั้งหมด 28 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 อันดับ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องนั้น ๆ เป็นประจำทุกสัปดาห์/ เดือน

ปฏิบัติเป็นบางครั้ง หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องนั้น ๆ 3 ครั้ง/ เดือน

ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องนั้น ๆ 1-2 ครั้ง/ เดือน

ไม่ปฏิบัติเลย หมายถึง ผู้ตอบไม่มีพฤติกรรมหรือไม่ปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องนั้น ๆ เลย

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดไว้ดังนี้

	ข้อความที่แสดงพฤติกรรมทางบวก	ข้อความที่แสดงพฤติกรรมทางลบ
ปฏิบัติเป็นประจำ	3 คะแนน	3 คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	2 คะแนน	2 คะแนน
ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง	1 คะแนน	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	0 คะแนน	0 คะแนน

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ส่วนที่เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันไม่ให้ยุงกัด ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 อันดับ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องนั้น ๆ 6 – 7 ครั้ง/ สัปดาห์

ปฏิบัติเป็นบางครั้ง หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องนั้น ๆ 4 – 5 ครั้ง/ สัปดาห์

ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง หมายถึง ผู้ตอบมีพฤติกรรมหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องนั้น ๆ 1 – 3 ครั้ง/ สัปดาห์

ไม่ปฏิบัติเลย หมายถึง ผู้ตอบไม่มีพฤติกรรมหรือไม่ปฏิบัติกิจกรรมในเรื่องนั้น ๆ เลย

เกณฑ์การให้คะแนน กำหนดไว้ดังนี้

	ข้อความที่แสดงพฤติกรรมทางบวก	ข้อความที่แสดงพฤติกรรมทางลบ
ปฏิบัติเป็นประจำ	3 คะแนน	3 คะแนน
ปฏิบัติเป็นบางครั้ง	2 คะแนน	2 คะแนน
ปฏิบัตินาน ๆ ครั้ง	1 คะแนน	1 คะแนน
ไม่ปฏิบัติเลย	0 คะแนน	0 คะแนน

เกณฑ์การประเมินผลระดับคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) (วิเชียร เกตุสิงห์, 2538)

คะแนนเฉลี่ย 0.00 – 1.00 หมายถึง พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับไม่ดี

คะแนนเฉลี่ย 1.01 – 2.00 หมายถึง พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 2.01 – 3.00 หมายถึง พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกอยู่ในระดับดี

3. แบบสำรวจลูกน้ำยุงลายที่ผู้วิจัยพัฒนามาจากแบบสำรวจลูกน้ำยุงลาย (ก.อ. 1/ 1) ของกรมควบคุมโรคติดต่อ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อบันทึกจำนวนภาชนะที่สำรวจและจำนวนที่พบลูกน้ำยุงลาย โดยคำนวณค่าได้ดังนี้ (สำนักงานควบคุมโรคไข้เลือดออก, 2545)

$$\text{Container Index (C.I.)} = \frac{\text{จำนวนภาชนะที่พบลูกน้ำทั้งหมด}}{\text{จำนวนภาชนะที่สำรวจทั้งหมด}} \times 100$$

ค่า Container Index (C.I.) ต้องไม่เกิน 10

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

$$\text{House Index (H.I.)} = \frac{\text{จำนวนบ้านที่สำรวจพบลูกน้ำ}}{\text{จำนวนบ้านที่สำรวจทั้งหมด}} \times 100$$

ค่า House Index (H.I.) ต้องไม่เกิน 10

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ได้แก่ คู่มือโปรแกรมการสร้างพลังแกนนำครอบครัว คู่มือการเตรียม อสม. เพื่อเป็นผู้ช่วยวิจัย คู่มือแกนนำครอบครัวในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก คู่มืออาสาสมัครสาธารณสุขในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก แบบนิเทศติดตามพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว สำหรับ อสม. และแบบบันทึกพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกสำหรับแกนนำครอบครัว นำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษาและความชัดเจนของภาษา นำมาแก้ไขตามคำแนะนำ และนำเครื่องมือพร้อมแบบฟอร์มการให้คะแนนแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่านประกอบด้วย อาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างพลัง 1 ท่าน อาจารย์ที่ความเชี่ยวชาญด้านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 1 ท่าน พยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก 2 ท่าน และแพทย์ที่มีประสบการณ์ด้านการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก 1 ท่าน หลังจากได้รับข้อคิดเห็นแล้วนำมาปรับปรุงให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

พิจารณาความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม ซึ่งกำหนดระดับการแสดงความคิดเห็นเป็น 4 ระดับ คือ 1, 2 , 3, 4 โดยในแต่ละระดับมีความหมายดังนี้

ให้คะแนน 1 หมายถึง คำถามไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์เลย

ให้คะแนน 2 หมายถึง คำถามจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงอย่างมาก จึงจะมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

ให้คะแนน 3 หมายถึง คำถามจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงเล็กน้อย จึงจะมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์

ให้คะแนน 4 หมายถึง คำถามมีความสอดคล้องกับคำนิยาม

หาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) เพื่อตัดสินคุณภาพของเครื่องมือ จากสูตร (บุญใจ ศรีสถิตนรากูร, 2544, หน้า 225)

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

$$CVI = \frac{\text{จำนวนคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญทุกคนให้ความคิดเห็นในระดับ 3 และ 4}}{\text{จำนวนคำถามทั้งหมด}}$$

การแปลความหมายของค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาที่ยอมรับได้คือ .80 ขึ้นไป (Davis, 1992 อ้างถึงใน บุญใจ ศรีสถิตนรากูร, 2544, หน้า 225)

แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ค่าความสอดคล้องเท่ากับ .86

การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability)

นำเครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิและปรับปรุงเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับแกนนำครอบครัวที่หมู่ 4 ตำบลนามะตูม อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามากที่สุด จำนวน 30 คน แล้วมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของภาษา ความสะดวกในการนำไปใช้ ทำการวิเคราะห์รายข้อโดยหาสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกมีค่าความเชื่อมั่นของครอนบาคอัลฟาเท่ากับ .864

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังการตรวจสอบปรับปรุงและแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

ขั้นเตรียมการ

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงสาธารณสุขอำเภอพนัสนิคม เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 ชี้แจงขั้นตอนการทำวิจัยต่อสาธารณสุขอำเภอพนัสนิคม

1.2 ประสานงานกับสาธารณสุขอำเภอพนัสนิคม และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานควบคุมโรคติดต่อของสาธารณสุขอำเภอพนัสนิคมเพื่อขอความร่วมมือในการจัดทีมเจ้าหน้าที่สาธารณสุขช่วยในการจัดกิจกรรมและดำเนินการทดลอง

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลบ้านเซิด และหัวหน้าสถานีอนามัยตำบลวัดหลวง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการวิจัย

3. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้นำชุมชนของตำบลบ้านเซิด และตำบลวัดหลวง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

ขั้นดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

กลุ่มทดลอง

ก่อนทดลอง 1 สัปดาห์

1. ผู้วิจัยเตรียมผู้ช่วยวิจัย ซึ่งประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1.1 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นวิทยากรและช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 5 คน โดยจัดประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ตลอดจนรายละเอียดของแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว และเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ รวมถึงการทบทวนความรู้เรื่องกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังของไบชอป กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม และการสำรวจลูกน้ำยุงลายให้มีความข้าใจตรงกัน โดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทั้ง 5 คนนี้เป็นทีมปฏิบัติงานด้านควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอพนัสนิคม ซึ่งหลังจากเสร็จสิ้นโปรแกรมแล้วเจ้าหน้าที่เหล่านี้สามารถนำโปรแกรมการสร้างพลังโดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมต่อการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกไปใช้ในการแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออกในตำบลอื่น ๆ ต่อไปได้

1.2 อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นผู้ช่วยวิทยากรกลุ่มและติดตามพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว ซึ่งในหมู่ 5 ตำบลบ้านเซิด มี อสม. จำนวน 10 คน จึงให้ อสม. ทั้งหมดนี้ได้เข้ามาร่วมในการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก เพื่อให้เกิดความครอบคลุมในการดำเนินงานทั้งหมู่บ้าน โดยจัดอบรมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ขั้นตอนการติดตามพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว รวมทั้งให้ความรู้เรื่องโรคไข้เลือดออก บทบาทของวิทยากรกระบวนการกลุ่ม กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลังของไบชอป และกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในวันที่ 15 กันยายน 2550 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเซิด

ขั้นทดลอง

สัปดาห์ที่ 1

1. ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างก่อนการทดลองเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ระยะเวลาในการทำวิจัย ระยะเวลาติดตามประเมินผล และระยะเวลาสิ้นสุดการวิจัย พร้อมทั้งเซ็นใบยินยอมพิทักษ์สิทธิ์

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

2. เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแล้ว ดำเนินการให้กลุ่มตัวอย่างทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเซ็นใบพิทักษ์สิทธิ เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และการสำรวจลูกน้ำยุงลายในบ้านของกลุ่มตัวอย่างก่อนทดลองทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยแบบวัดพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกและสำรวจลูกน้ำยุงลายในบ้านของกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับ

3. จัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้าน โดยให้แกนนำชุมชนและประชาชนทุกคนในหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในเรื่องการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก โดยแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนที่ผ่านมา ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหา

สัปดาห์ที่ 2

แกนนำครอบครัวเข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเป็นระยะเวลา 2 วันติดต่อกัน ในวันที่ 29 – 30 กันยายน 2550 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเซิด โดยในการจัดกิจกรรมอบรมให้ดำเนินไปตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างพลังทั้ง 5 ขั้นตอนของไบชอป คือ 1) การผ่านประสบการณ์ 2) การระบุประสบการณ์ 3) การวิเคราะห์ 4) การวางแผน และ 5) การปฏิบัติ ซึ่งการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างพลัง ได้จัดกิจกรรมโดยใช้หลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม 2 ประการ คือ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และกระบวนการกลุ่มโดยครอบคลุม 4 องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ คือ 1) ประสบการณ์ 2) การสะท้อนและอภิปราย 3) ความคิดรวบยอด และ 4) การทดลอง/ การประยุกต์แนวคิด (กรมสุขภาพจิต, 2544) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การผ่านประสบการณ์ ให้แกนนำครอบครัวได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยการนำผู้ที่เคยป่วยเป็นโรคไข้เลือดออกและครอบครัวมาเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับการเจ็บป่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมฟัง และให้ผู้เข้ารับการอบรมแบ่งกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออก สะท้อนความคิดและอภิปรายผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเจ็บป่วยของกรณีตัวอย่าง แล้วให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอ และผู้วิจัยนำสรุปความคิดรวบยอดในภาพรวมของกลุ่ม และเชื่อมโยงแนวคิดสู่ขั้นตอนที่ 2 ในการเสริมสร้างพลัง

ขั้นตอนที่ 2 การระบุประสบการณ์ ให้ผู้เข้ารับการอบรมได้แสดงถึงความรู้สึกของครอบครัวที่เคยมีสมาชิกในครอบครัวป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกและพรรณนาถึงความรู้สึกของ

ตนเองที่มีต่อเรื่องที่ได้ฟัง โดยแบ่งกลุ่มย่อยให้แกนนำครอบครัวได้อภิปรายถึงความสำคัญและความรู้สึกที่มีต่อการเจ็บป่วยด้วยโรคไข้เลือดออกว่ามีผลอย่างไรต่อตัวเรา ครอบครัวและชุมชนบ้าง แล้วให้ตัวแทนกลุ่มออกมานำเสนอ จากนั้นผู้วิจัยนำสรุปความคิดรวบยอดในภาพรวมของกลุ่ม และเชื่อมโยงให้เข้ากับวิถีของชุมชน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมอบรมนำแนวคิดที่ได้รับไปประยุกต์เป็นแนวทางในการตั้งเป้าหมายการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนของตนเอง

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ ให้แกนนำครอบครัวทบทวนและทำความเข้าใจกับประสบการณ์ในขั้นที่ผ่านมา โดยการแบ่งกลุ่มย่อยให้แกนนำครอบครัวได้ร่วมกันคิดไตร่ตรองเรื่องราวจากประสบการณ์ที่ได้ฟังมาว่าอะไรเป็นสาเหตุให้เกิดโรคไข้เลือดออก และเมื่อเกิดโรคไข้เลือดออกแล้วมีผลกระทบกับใคร อย่างไรบ้าง และให้ตัวแทนกลุ่มมานำเสนอ และผู้วิจัยนำสรุปความคิดรวบยอดในภาพรวมของกลุ่ม เพื่อให้แกนนำครอบครัวแต่ละคนมีความเข้าใจกระจ่างชัดตรงกันในเรื่องที่ได้ฟัง

ขั้นตอนที่ 4 การวางแผน ให้แกนนำครอบครัวคิดหากลวิธีในการลงมือปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาโรคไข้เลือดออก โดยการแบ่งกลุ่มย่อยให้แกนนำครอบครัวได้ร่วมกันคิดหาแนวทางการดำเนินงานและวิธีการปฏิบัติเพื่อควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านและชุมชนของตนเอง โดยใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้ร่วมกัน และให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอ และผู้วิจัยนำสรุปความคิดรวบยอดของกลุ่ม แล้วนำมาจัดทำแผนการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชน และนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

ขั้นตอนที่ 5 การปฏิบัติ ให้แกนนำครอบครัวได้ฝึกปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกตามกิจกรรมของแผนที่วางไว้ แล้วนำประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติมาร่วมกันคิดและอภิปรายปัญหาของการปฏิบัติ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม และผู้วิจัยสรุปความคิดรวบยอดของกลุ่ม เพื่อนำมาปรับปรุงแผนการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนให้นำไปสู่การปฏิบัติได้จริงและต่อเนื่องยั่งยืน

สัปดาห์ที่ 3 - 7

แกนนำครอบครัว ปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านของตนเอง พร้อมบันทึกพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของตนเองลงในแบบบันทึก ซึ่งกำหนดแนวทางการปฏิบัติไว้ดังนี้

1. สำรวจลูกน้ำยุงลายทุกวันศุกร์ โดยสำรวจในภาชนะเก็บกักน้ำและเศษวัสดุอื่น ๆ ที่มีน้ำขัง ทั้งภายในบ้านและบริเวณรอบ ๆ บ้าน

2. ทำลายลูกน้ำยุงลายโดยใช้วิธีทางกายภาพ ชีวภาพ และเคมี

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

3. ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุงลายโดยการปิดปากภาชนะเก็บกักน้ำ คว่ำหรือทำลายเศษวัสดุที่ไม่ได้ไม่ให้มีน้ำขัง และกลบหรือถมแอ่งที่มีน้ำขัง

4. การป้องกันไม่ให้ยุงกัด โดยการนอนกางมุ้งหรือนอนในห้องที่บุด้วยมุ้งลวด ทายากันยุง ใช้ยากันยุงแบบไฟฟ้า หรือใช้วิธีตามภูมิปัญญาชาวบ้าน

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) นิเทศติดตามการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวสำหรับ อสม. โดยกำหนดแนวทางการนิเทศติดตาม ดังนี้

1. ติดตามการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว พร้อมบันทึกผลลงในแบบบันทึกพฤติกรรม

2. ให้คำแนะนำในเรื่องที่แกนนำครอบครัวต้องการทราบเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก

3. รับฟังความคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัว พร้อมร่วมกันคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหา

4. ติดต่อประสานงานกับผู้วิจัย เพื่อขอคำแนะนำเพิ่มเติมในการปฏิบัติงานนิเทศติดตามและแนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวที่ อสม. ไม่สามารถให้การช่วยเหลือแก้ไขได้

ผู้วิจัย นิเทศติดตามผลการปฏิบัติการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกของแกนนำครอบครัวและการปฏิบัติงานนิเทศติดตามของ อสม. โดยการประชุมกลุ่มย่อยในชุมชนแบ่งกลุ่มตามละแวกบ้านกลุ่มละ 18 – 24 คนจำนวน 3 กลุ่ม ติดตามจำนวน 2 ครั้ง คือสัปดาห์ที่ 3 และ 6 ของการทดลอง ซึ่งรูปแบบการประชุมใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

สัปดาห์ที่ 7

จัดทำเวทีประชาคมหมู่บ้านหลังทดลอง โดยให้แกนนำชุมชนและประชาชนทุกคนในหมู่บ้านได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในบ้านและชุมชนของตนเอง และร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาและวางแผนการดำเนินงานควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกในชุมชนให้เกิดความต่อเนื่อง

สัปดาห์ที่ 8

ดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และการสำรวจลูกน้ำยุงลายในบ้านของกลุ่มตัวอย่าง

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

หลังทดลองทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แบบวัดความรู้เกี่ยวกับโรคไข้เลือดออกและการควบคุมลูกน้ำยุงลาย แบบวัดพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และสำรวจลูกน้ำยุงลายในบ้านของกลุ่มตัวอย่าง ตามลำดับ

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

วิธีดำเนินการวิจัย

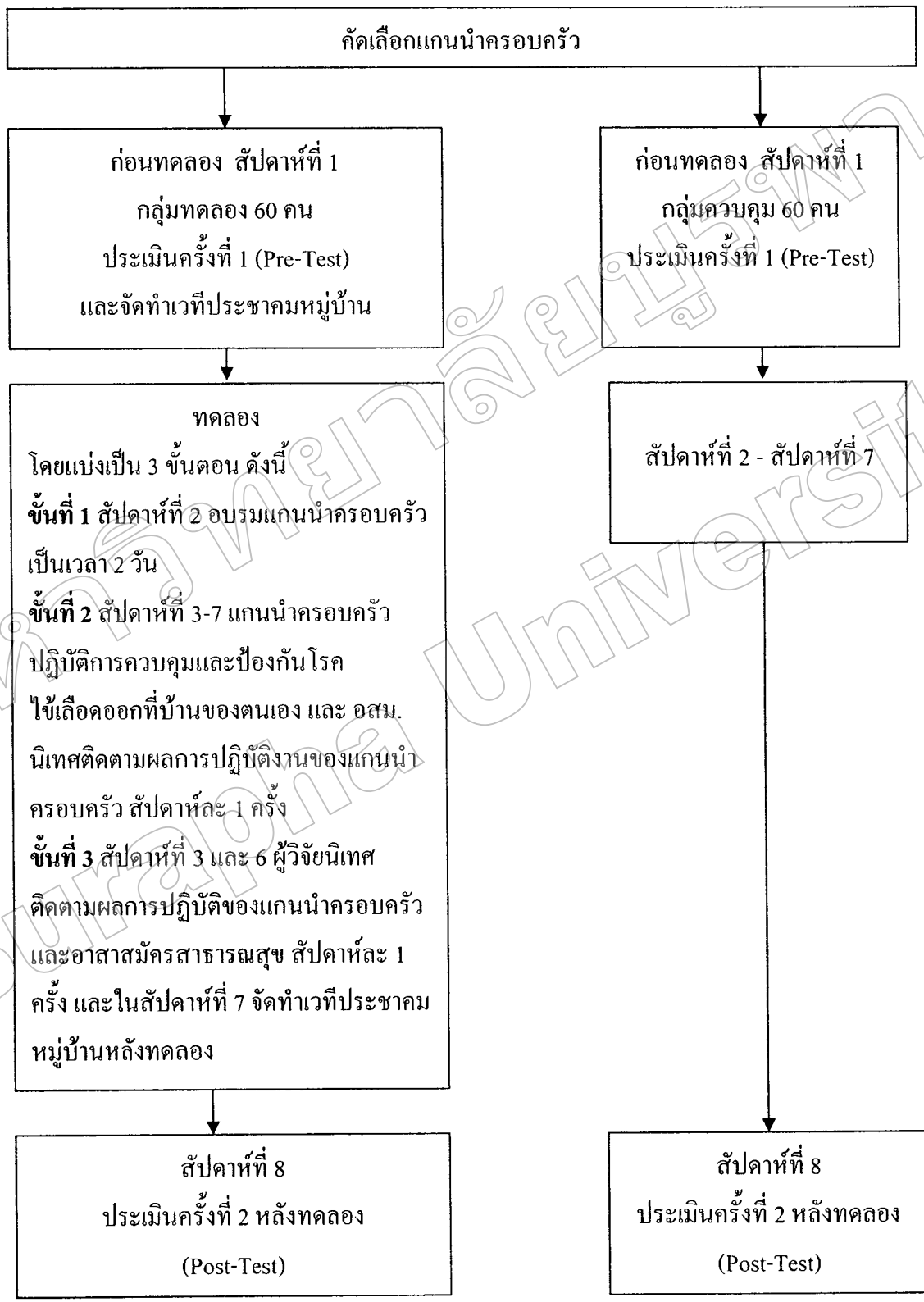

ภาพที่ 7 วิธีการดำเนินการวิจัย

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University

กลุ่มควบคุม

หลังเสร็จสิ้นการทดลอง ผู้วิจัยให้ความรู้เรื่องการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกแก่แกนนำครอบครัว และให้คู่มือการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกสำหรับแกนนำครอบครัวแก่แกนนำครอบครัวทุกราย พร้อมทั้งให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหาในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออกตามความต้องการของแกนนำครอบครัว

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ดำเนินการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยการขอรับการอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยพบกลุ่มตัวอย่างแนะนำตัว บอกวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างทราบชี้แจงให้ทราบถึงสิทธิในการตอบรับหรือปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัย ไม่ว่าในช่วงเวลาใดของการวิจัยโดยการตอบรับหรือปฏิเสธจะไม่มีผลต่อกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการเข้าร่วมกิจกรรมผู้วิจัยจะนำเสนอในภาพรวมและใช้ในการศึกษานี้เท่านั้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อสิ้นสุดการทดลอง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ โดยใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งมีรายละเอียดในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน ดังนี้

2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และค่าเฉลี่ยดัชนีความชุกลูกน้ำยุงลายก่อนและหลังทดลองภายในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติที Paired t-Test

2.2 เปรียบเทียบความแตกต่างของผลต่างของคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก และผลต่างของค่าเฉลี่ยดัชนีความชุกลูกน้ำยุงลายก่อนและหลังทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้สถิติที Independent t-Test

มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University